Tomislav GALOVIĆ

„Mostir svete Marije na Glavi Otoka“: početci i prva desetljeća glavotočkog samostana

Izv. prof. dr. sc. Tomislav GALOVIĆ
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest i Zavod za hrvatsku povijest
Ivana Lučića 3
HR – 10 000 Zagreb
tgalovic@m.ffzg.hr
galovic.tomislav@gmail.com

UDK / UDC
2-462:27-789.32(497.5 Glavotok)(210.7 Krk)(093)
Primljeno / Received: 31. VII. 2018.
Prihvaćeno / Accepted: 1. XII. 2024.
Izlaganje sa znanstvenog skupa / Conference paper
DOI: https://doi.org/10.58173/kz.79.4

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons CC-BY-NC-SA 4.0.
This work is licensed under a Creative Commons CC-BY-NC-SA 4.0. International License.

Glavotok je najstarije sjedište franjevaca trećoredaca glagoljaša na otoku Krku te hodočasničko mjesto za krčke vjernike, ali i za sve druge. Samostan franjevaca trećoredaca glagoljaša u Glavotoku nalazi se na osamljenom položaju na zapadnoj strani otoka Krka, gdje su ljudi oduvijek nalazili utočište za pokornički i samotnički život. Mala crkva sv. Krševana u uvali Čavlena, koja priziva starohrvatsko razdoblje, imala je u blizini prebivalište pobožnih i pokorničkih žena ili pustinjaka, o čemu svjedoče povijesni izvori već iz 13. stoljeća. Kapela/crkva sv. Marije (S. Maria de Capo) s pripadajućim zemljištem u vlasništvu Krčkih knezova spominje se na tome mjestu 1277. godine. Iako se lako može odbaciti predaja o dolasku sv. Franje Asiškoga u Glavotok, činjenica je da je na tom području već u 13. stoljeću dokumentirana pustinjačka zajednica, a franjevačka zajednica je darovnicom Krčkih knezova 1350. godine stekla vinograd u Glavotoku. Otada se franjevci postupno počinju povezivati s tim prostorom. S vremenom su i druge zemljišne čestice u okolici postale franjevačko vlasništvo, a od druge polovice 15. stoljeća samostanom u Glavotoku upravlja pokornički ogranak, odnosno samostanski Treći red sv. Franje. Dobrotvor franjevaca trećoredaca glagoljaša bio je posljednji krčki knez Ivan VII. Frankapan, koji im je darovao glavotočki posjed. Prema nekim autorima to se dogodilo već 1445. godine, dok drugi navode 1468. godinu. Trećoredci su ubrzo sagradili samostan i proširili crkvu. Međutim, tridesetak godina kasnije isti ih je knez protjerao te je na njihovo mjesto smjestio pavline. To stanje nije dugo potrajalo pa su se trećoredci vratili u Glavotok i pretvorili ga u hodočasničko središte ovoga dijela otoka.

Ključne riječi: *Frankapani, franjevci trećoredci, samostan i crkva sv. Marije u Glavotoku, osnutak, diplomatička analiza.*

Glavotok je najstarije mjesto franjevaca trećoredaca glagoljaša na Krku te hodočasničko mjesto krčkih vjernika i svih dobronamjernika (fra Petar Runje).

Glavotočki se samostan trećoredaca glagoljaša nalazi na osami, na zapadnom dijelu otoka Krka gdje su ljudi odvajkada pronalazili utočište za pokornički i pustinjački život.

Na starohrvatsko doba podsjeća crkvica sv. Krševana u zaljevu Čavlena, a nedaleko odatle skrovište je pobožnih žena pokornica ili pustinjakinja posvjedočenih još u 13. stoljeću. Tu se 1277. godine spominje kapela/crkva sv. Marije (*S. Maria de Capo*) s okolnim posjedom koji je bio u vlasništvu Krčkih knezova.

Premda se s lakoćom otklanja pomisao u dolazak sv. Franje Asiškoga u Glavotok, činjenica jest da je eremitska zajednica dokumentirana u Glavotoku još u 13. stoljeću, a franjevačka pak zajednica darovnicom Krčkih knezova iz 1350. godine dolazi u posjed jednog vinograda u Glavotoku i otada polako postaje njegovom trajnom odrednicom.

S vremenom su u franjevačko vlasništvo dospjeli i neki drugi posjedi na ovom prostoru, a od druge polovice 15. stoljeća glavotočkim samostanom upravlja pokornička grana franjevačkog reda ili trećoredci.

Dobročinitelj franjevaca trećoredaca glagoljaša bio je posljednji krčki knez Ivan VII. Frankapan koji im je darovao svoje glavotočko imanje.

To se prema nekim autorima dogodilo već 1445., a po drugima tek 1468. godine. Trećoredci ubrzo grade samostan i povećavaju crkvu. No tridesetak godina kasnije isti ih knez istjeruje, a namjesto njih dovodi pavline. Međutim, to je bilo kratkoga vijeka jer se trećoredci opet vraćaju u Glavotok i pretvaraju ga u hodočasničko mjesto ovog dijela otoka.

Slično se dogodilo i sa samostanom konventualaca u Krku koji je sa svojim redovnicima prolazio kroz dobra, ali i teška vremena. Koliko se može iščitati iz dokumenata, konventualaca nije bilo u Sv. Frane u Krku „per poco tempo“ jer su bili izbačeni iz samostana prije 1480. godine, dakle u vrijeme kneza Ivana. Duždevom naredbom su konventualci bili vraćeni u samostan.

***

Nakon dolaska otoka pod mletačku vlast glavotočki su se franjevci, poglavito fra Matej Bošnjak Mastilić, borili za svoj posjed. U sveopćoj pomutnji čak se u borbu za glavotočko imanje umiješao i šibenski kanonik Marko Vitić.

Na prijelazu 15. u 16. stoljeće u Glavotoku se gradi nova crkva, kopa se cisterna i započinju drugi radovi neophodni za opstanak samostanske zajednice.

Budući da nije bio velik, a primio je dosta trećoredaca iz krajeva koji su dospjeli pod Osmanlije, glavotočki se samostan znatno proširuje do sredine 16. stoljeća.

Crkva svete Marije na Glavotoku je stoljećima bila hodočasničko mjesto grada Krka, poglavito od 1580. kada se na blagdan Bezgrješnoga Začeća udjeljivao potpuni oprost grijeha. Bio je običaj dolaziti iz grada Gospinu svetištu bosih nogu. Osobitu je brigu za glavotočko svetište vodila bratovština bičevalaca svete Marije iz Krka, koja se brinula za središnji oltar glavotočke crkve.

Povremeno je na Glavotok zalazio i fra Šimun Klimantović prepisujući ondje glagoljske knjige, jer je franjevcima trećoredcima samostan postao duhovno i kulturno središte. Iako fra Šimun Klimantović u svojoj *Kronici* iz 1512. negativno opisuje krčkog kneza Ivana, s druge strane isti ti redovnici u svome samostanu u Glavotoku mole jednu sv. misu za dušu pokojnog kneza Ivana na god njegove smrti – 14. ožujka (fra Petar Runje).

Glavotok je bio rezidencija provincijalova zamjenika. Samostan je po mendikantskom pravu bio oslobođen poreza, a po zemljišnom posjedu koji se raznim darovnicama i ostavštinama stalno širio i dobrostojeća zajednica. Naslijedio je nekoliko kuća u gradu Krku gdje su fratri zalazili po potrebi.

Treba naglasiti da su pojedini krčki biskupi nakon Tridentskoga koncila pokušavali oduzeti fratrima njihovo glavotočko i portansko imanje kako bi ih upotrijebili kao kapital za otvaranje biskupskoga sjemeništa. Nisu, naravno, uspjeli u tome, a fratri su prihode svojih imanja navlastito trošili u odgoj i obrazovanje svoga pomlatka, ali i drugih đaka i žakna. Fratri su uz pomoć svoje braće pomoćnika, fizičkih radnika i junaka obrađivali zemlju. Nisu pritom zaostajali ni u intelektualnom radu ni u molitvi (fra Petar Runje).

Početkom 20. stoljeća veći je dio glavotočkog imanja prodan i od toga je novca dijelom sagrađen trećoredski samostan sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu.

***

Nakon ovoga kratkog pregleda, vratimo se u 15. stoljeće, u početke ovoga samostana i njegove redovničke zajednice. Možemo slobodno kazati da je to vrlo intenzivno vrijeme u crkvenom i političkom pogledu.

Drugu polovicu tog stoljeća obilježili su posljednji krčki knez Ivan VII. Frankapan te dvojica krčkih biskupa, odreda franjevci – prvi je bio Franjo I. Modrušanin (1444. – 1456.), franjevac i profesor, te Nikola III. Valentini (1457. – 1484.), Krčanin, franjevac, „fratrum Minorem professorem“.

U vrijeme prvog biskupa franjevci stižu na Košljun, a pavlini u Bašku, a u vrijeme drugoga trećoredci u Glavotok i Porat.

Pobožnost Krčkih knezova Frankopana može se očitati na nekoliko razina. Navedimo samo kao jedan primjer, bili su članovi Bratovštine sv. Marije Goričke, ali po svemu sudeći i akteri uzdizanja svetišta Majke Božje Goričke.

Pobožnost prema sv. Mariji kod njih je vrlo očita.

Bulom „Ad decorem“ pape Nikole V. iz 1448. godina namjesto benediktinaca na otočić Košljun dolaze franjevci – *red Male braće opsluživaoca sv. Frane*. Njih su doveli upravo Krčki knezovi Frankapani.

Povijest pak samostana franjevaca trećoredaca glagoljaša u dubašljanskom selu Portu, i svojedobno glavnoj izvoznoj luci Dubašnice, u uskoj je vezi sa samostanom u Glavotoku. U prijelomnoj 1480. godini trećoredci su od mletačkih vlasti dobili kapelu sv. Marije Magdalene u Portu. Dvadesetak godina kasnije tamo se stalno nastanjuju. I prije nego što su došli bio je ondje jedan redovnik pustinjak, o čemu nam svjedoči *Libro fondale* portanskog samostana u kojemu se navodi da je samostan: „smješten na rtu Dubašljanske Luke (…) nekoliko koraka udaljen od mora (…)“ – te da je tu postojala mala kapela s jednim pustinjakom koji je ondje stanovao u nekakvoj potleušici (lat. *muraca*).

Upravo je tu kapelu, koja je bila pod glavotočkim samostanom, Ivan VII. Frankapan dao na uporabu ljudima koje je naselio s kopna od 1451.

do 1463. godine. Njima privremeno daje navedenu kapelu dok ne poprave i za bogoslužje ne osposobe župnu crkvu sv. Apolinara u (tada novoutemeljenoj) Dubašnici.

Iznimno velika i nezaobilazna je zasluga kneza Ivana za otok naseljavanje Dubašnice i Poljica te dijelova Omišlja i Dobrinjštine stanovništvom sa svojih nekoć kopnenih posjeda (Bužane i dr.).

***

Nažalost, danas su samo dva dokumenta sačuvana koja izravno svjedoče i dokumentiraju franjevačke početke na Glavotoku:

Prvi je iz 1445. i sačuvan u talijanskom prijevodu u *Bartolijevu zborniku*. On (u prijevodu) glasi:

> 1445.
>
> Mi, knez Ivan Frankapan krčki, senjski, modruški itd., ovim svojim otvorenim pismom obznanjujemo, kako bi to zauvijek bilo svima poznato, da mi, želeći uzveličati našu milu braću koja se nalaze u području naše vlasti, kao i kapele i crkve koje su u području naše vlasti, kako bi bile bolje uređene naše kapele, posebno one koje su na otoku Krku. Kapelu Blažene Djevice Marije, koja se naziva od Glave od Otoka, dali smo trajno Dujmu i njegovim nasljednicima bez ikakve zapreke, uz fiduciju za našu milu braću i naše sljednike, uz uvjet da on može koristiti zemljišta ove crkve, i da odsada nadalje mora uvijek na dan sv. Jurja dati jednu junicu onome kojemu naša mila braća i mi budemo dali tu crkvu i da mora dati desetinu od svega uroda na tim zemljištima onome tko bude imao tu crkvu. Isto tako, ako spomenuti Dujam ili njegovi nasljednici posade lozu, imaju obvezu da daju desetinu onome tko bude imao tu crkvu, i to onome kojemu naša mila braća ili mi ili naši sljednici damo ili darujemo tu crkvu. A rečeni Dujam i njegovi nasljednici ne smiju ni izbaciti ni dodati nikakvu drugu službenost niti sebi niti svojim nasljednicima, osim onoga što je gore navedeno. Ovo sam napravio jer je bilo prazno/napušteno i nije bilo nikakva prihoda za tu crkvu (ili: prilaza do te crkve). I još u vezi s ovim; budući da možemo saznati što je istinito preko naših

> poštenih ljudi, ako bi netko zbog zavisti ili svojevoljno tamo napasao stoku ili počinio kakvu štetu ovoj crkvi, da mora platiti pedeset dukata po starom običaju. Mi sve ovo potvrđujemo svojim pečatom, ovo naše pismo. Godine Gospodnje 1445. u Krku, dana 9. mjeseca...

Zaustavimo se ovdje nakratko na spomenutom pojmu *fiducija* (od lat. *fides*, vjera, povjerenje). To je prema „vladajućoj teoriji, neutuživ dogovor stranaka priključen apstraktnim i formalističkim prijenosima vlasništva civilnog prava, kojim stranke dogovaraju svrhu prijenosa i određuju obvezu fiducijara da nakon ispunjenja te svrhe stvar natrag remancipira mancipantu. Ta je svrha ili osiguranje povratka novčane tražbine (fiducia cum creditore), ili predaja na besplatno čuvanje ili uporabu – depozit, posudba (fiducia cum amico)“ – citat prema Tomislav Karlović „O pravnoj zaštiti fiducije u rimskom civilnom pravu“ (2008, 885-886). Dakle, fiducija je uvjetni prijenos vlasništva.

Drugi dokument je iz 1480. i diplomatički nije autentičan, nego bi se radilo o kasnijem talijanskom prijevodu izvorne hrvatske ili možda latinske listine.

On (u prijevodu) glasi:

> 1480.
>
> Mi, knez Ivan Frankapan, knez senjski, krčki, modruški. Obznanjujemo svima da je crkva Sv. Marije na Glavi bila kapela mojih predaka i da je bila određena za našu kuću i da smo tu kuću dali braći trećoredcima, koji moraju njom upravljati i povećati kako je potrebno i dostojno. I tako su se braća tamo mučila i naporno radila. Zbog toga molimo one koji će voditi ove parnice, da se na temelju pravde i pravednosti ne uništi taj poredak i da se poštuje naše pravo patronata. Neka se ne stavlja nikoga tko bi se loše brinuo o crkvenim dobrima, što rade mnogi koji se ne brinu za dušu i nemaju nikakve časti. Zbog toga još jednom preklinjemo da se ne nanosi uvreda ovoj našoj Gospi, jer ta crkva ima dosta pobožnosti, i mnogo je bolje za obveze te crkve da ondje budu fratri i samostan nego kapela, jer ondje dobro može živjeti do deset ljudi, tj. oni koji vrše službu, radnici i pomoćnici. A kad bismo im odu-

zeli ovaj samostan, dali bismo im u zamjenu neki drugi isto ovakav ili bolji, ali zbog onoga što nam e dogodilo nismo mogli zadovoljiti tu njihovu i našu želju. Zato smo napravili ovo uz svjedočanstvo sviju fratara, i tako ih preporučamo vašem milosrđu. U znak vjere i pravog svjedočanstva na ovo smo pismo stavili svoj uobičajeni pečat.

Godine Gospodnje 1480.

***

Blagodati tiska vrlo brzo pristupaju i naši intelektualci te već 1483. godine iz tiska izlazi *Misal po zakonu rimskoga dvora* – prva knjiga u Hrvata tiskana na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku glagoljskim slovima. I upravo se jedan primjer toga misala tijekom stoljeća čuvao u knjižnici samostana sv. Marije na Glavotoku.

Za krčku, ali i za cjelokupnu hrvatsku kulturološku povijest, *Spovid općena* je posebno svojstvena jer je dosad sačuvan samo jedan primjerak, i to upravo u glavotočkoj knjižnici. Nalazio se zajedno s poznatim *Ivančićevim zbornikom*, ali su razdvojeni.

Po svemu sudeći, već spomenuti fra Šimun Klimantović bio je osobito plodonosan kada je boravio u Glavotoku: 1509. godine napisao je glagoljski obrednik za uporabu III. reda sv. Franje; 1513. godine *Marum magnum*; godinu dana potom (1514) napisao je drugi od tri njegova zbornika. Na kraju je ostavio trag da je on autor i da je napisan u Glavotoku …*v molstiri pri svetoj Marii na glavi otoka krčkoga*… Danas se Klimantovićev zbornik II. nalazi u Sankt Peterburgu.

***

Zaključno možemo kazati da iza formiranja glavotočkog franjevačkog trećoredskog samostana izravno stoji hrvatski velikaški rod Krčkih knezova Frankapana te da su franjevci trećoredci glagoljaši danas – nakon punih pet i pol stoljeća ovdje na tome istom mjestu, a to su činjenice koje treba apostrofirati, to su činjenice koje dovoljno govore same za sebe.

IZVORI I LITERATURA

Arhivski izvori:

Arhiv HAZU, Zagreb:
Ivan Kukuljević Sakcinski, „Nadpisi istranski sa otoci Krkom, Cresom i Pagom“, sign. XV/23 D VI, 91, 93.

Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca glagoljaša, Zagreb:
Pergamene
Klimantovićev obrednik, br. 1.
arhivski fond: Samostan sv. Marije u Glavotoku
arhivski fond: Ostavština fra Danijela Zeca
arhivski fond: Ostavština fra Stanka Dujmovića

Knjižnica samostanskih trećoredaca – Krk / Samostan franjevaca trećoredaca glagoljaša sv. Franje Asiškoga, Krk:
Bartolijev zbornik I-II. = *Collectanea Bartoliana a Croatis Bartolijev Zbornik dicta. I. svezak*, Veglae - Krk 1741-1743. / *Cattastico documentato del monastero di Veglia dei Min. Conv. dal 1284 al 1781* (reg. oznaka OR. XIV. a 1.).

Samostan svete Marije na Glavotoku, otok Krk: Knjižnica i arhiv.

***

Arhiv Provincije franjevaca trećoredaca – Regesti pergamena, ur. Petar RUNJE, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1980. [umnoženo kao prilog *Vjesnika franjevaca trećoredaca glagoljaša*, br. 3–4, 5–6 (1979) i br. 1–2 (1980) – izradio fra Petar Runje u suradnji s fra Markom Mišerdom]

****Imenik preminulih redovnika samostanskog III reda S. O. F. Redodržave s. Jerolima u Dalmaciji, Kvarneru i Istri*. Popunio i ciklostilom natiskao f. S. M. I. [= fra Stjepan M. Ivančić]. Zadar: U č. Samostanu sv. Mihovila, 1910.

****Imenik preminulih redovnika Hrvatske provincije franjevaca trećoredaca*. Sakupio i izdao: o. Stjepan M. Ivančić. Drugo prošireno izdanje priredio: o. Petar Runje. Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1987.

IVANČIĆ, Stjepan M., *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. o. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagolice u istoj redodržavi*, Zadar: Odlikovana Tiskarna E. Vitaliani, 1910.

JURANIĆ, Antun, *Regula Tretoga Reda S. O. Françiska za Provinciu od Dalmazie na slavu Isuss, Marie i S. O. Françiska prinessena iz talijanskoga na jazik slovinski po ~*, Rim: Anton Fulgoni, 1788.

Glagoljski rukopisi i isprave 10-19. st. Zbirka mikrofilmova. 2002. Priredio Josip KOLANOVIĆ, Računska obrada podataka Mikroteke HDA Vlatka LEMIĆ. Zagreb: Hrvatski državni arhiv (HR-HDA-1449).

Pravilo Samostanskoga Trećega Reda sv. Franje, Krk, 1901.

Literatura (stanje do 2018. godine):

BADURINA, Anđelko, *Porat – samostan franjevaca trećoredaca 1480 – 1980*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1980.

BADURINA, Anđelko, *Datja i prijatja: primici i izdaci samostana franjevaca trećoredaca glagoljaša u Martinšćici na otoku Cresu*, knjiga I. (1578. – 1618.), Rijeka: Povijesni arhiv Rijeka (Posebna izdanja Povijesnog arhiva Rijeka, sv. 12), 1995.

BADURINA, Anđelko, *Inventar samostana sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku (1734. – 1878.)*, ur. i prir. Tomislav GALOVIĆ, Rijeka – Zagreb: Glosa d. o. o. i Provincijalat franjevaca trećoredaca glagoljaša (*Monumenta glagolitica Tertii ordinis regularis sancti Francisci in Croatia*, vol. I. / *Glagoljski spomenici Trećega franjevačkog reda u Hrvatskoj*, sv. 1.), 2013.

BADURINA, Anđelko, *Datja* i *Prijatja* trećoredskih samostana kao izvori za povijest gospodarskih i društvenih odnosa na Kvarneru i Dalmaciji od 16. do 20. stoljeća, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 47 (2015) 1 /= Tematski blok / Themed issue: *Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context*/: 411-419. Priredio za tisak: Tomislav Galović.

BERTOŠA, Miroslav, *Jedna zemlja jedan rat – Istra 1615/1618*., Pula: Istarska naklada, 1986.

BOLONIĆ, Mihovil, *Bratovština Sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku »Kapari« (1323-1973) i druge bratovštine na otoku Krku*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1975.

BOLONIĆ, Mihovil, *Otok Krk kolijevka glagoljice*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (Analecta Croatica Christiana, sv. XII), 1980.

BOLONIĆ, Mihovil, Uskoci i otok Krk, *Senjski zbornik* VIII (1980): 343-354.

BOLONIĆ, Mihovil – ŽIC-ROKOV, Ivan, *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (Analecta Croatica Christiana, sv. IX.), 1977., II. izdanje – Zagreb: Kršćanska sadašnjost i Biskupski ordinarijat Krk, 2002.

BOTICA, Ivan – KOVAČIĆ, Vinko – KUHAR, Kristijan, *Knjige posinovljenja, novicijata i zavjetovanja franjevaca trećoredaca glagoljaša otoka Krka (1717. – 1914.)*, Zagreb: Provincija franjevaca trećoredaca glagoljaša (*Monumenta glagolitica Tertii ordinis regularis sancti Francisci in Croatia*, vol. II. / *Glagoljski spomenici Trećega franjevačkog reda u Hrvatskoj*, sv. 2.) i Staroslavenski institut. 2015.

BOZANIĆ, Anton, *Svećenici i župe na području Krčke biskupije od 1900. godine do danas*, Krk: Biskupija Krk, 2012.

BOZANIĆ, Anton, *Grad Krk – upravno, crkveno, kulturno i gospodarsko središte otoka Krka*, Krk: Grad Krk, 2016.

BOZANIĆ, Anton, *Naselja oko grada Krka. Zapadni dio otoka, Vrh i Kornić*, Krk: Grad Krk, Krk, 2018.

BOZANIĆ, Anton – GALOVIĆ, Tomislav – ŽIC, Igor, *Krčka kulturna baština*, Rijeka: Glosa, 2018.

BRADANOVIĆ, Marijan, *Arhitektura i urbanizam renesanse na otoku Krku*, sv. I-II, doktorska disertacija, mentor: prof. dr. Pavuša Vežić, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2007.

BRADANOVIĆ, Marijan, Graditeljstvo Dubašnice u razdoblju renesanse, u: *„Az grišni diak Branko pridivkom Fučić"* – Radovi međunarodnoga znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920. – 1999.) / *"I, the Errant Pupil Branko, Surnamed Fučić"* – Conference Papers from the International Scholarly Seminar on the Life and Work of Academician Branko Fučić (1920-1999). Priredio / Edited by Tomislav GALOVIĆ, Malinska – Rijeka – Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Institut za povijest umjetnosti, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Staroslavenski institut, Sveučilišna knjižnica Rijeka, Općina Malinska-Dubašnica, 2011., 231-258.

BRADANOVIĆ, Marijan, Franjevačka graditeljska aktivnost na Kvarneru, u Hrvatskom primorju i njegovu zaleđu tijekom 15. i 16. stoljeća, u: *Nastanak zapadnohrvatske franjevačke pokrajine Bosne-Hrvatske prije 500 godina*, ur. Franjo Emanuel HOŠKO, Rijeka: Franjevački samostan na Trsatu i Naklada Kvarner, 2015., 77-90.

BRADANOVIĆ, Marijan, Arhitektonska baština franjevaca trećoredaca na Kvarnerskim otocima (1. dio), *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 48 /= Tematski blok [drugi dio] / Themed issue [second part]: *Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context* / (2016): 103-122.

BRADANOVIĆ, Marijan, Još jednom o širenju renesansne skulpture na Kvarneru, *Ars Adriatica* 6 (2016): 121-138.

BRGLES, Branimir – KAPETANOVIĆ, Amir, Sklapanje povijesne slike svijeta u Kronici Šimuna Klimantovića, *Povijesni prilozi* XXXIII (2014) 46: 95-126.

DEMONJA, Damir, *Franjevačke crkve na hrvatskoj obali do kraja 16. stoljeća*, Zagreb: Vedis, 2013.

DEMONJA, Damir, Prilog proučavanju tipologije franjevačkih crkava u Istri i na otocima Kvarnerskog zaljeva / A Contribution to the Study of Typology of Franciscan Churches in Istria and on the Kvarner Bay Islands, *Histria archaeologica* 45/2014 (2015): 159-200.

DEMONJA, Damir, Elementi arhitekture franjevačkih crkava građenih do kraja 16. stoljeća u Istri i na otocima Kvarnerskog zaljeva / The Architectural Elements of Franciscan Churches Built up to the End of the Sixteenth Century in Istria and the Kvarner Bay Islands, *Histria archaeologica* 46/2015 (2016) 195-239.

DEMONJA, Damir, Tlocrtni tipovi franjevačkih crkava u Istri i na otocima Kvarnerskog zaljeva građenih od sredine 13. do kraja 16. stoljeća: podrijetlo, razvoj, kontinuitet / The Ground Plans of Franciscan-type Churches in Istria and on the Islands in the Kvarner Bay Constructed between the mid-13th Century and the End of the 16th Century: Their Origins, Development and Continuity, *Histria archaeologica* 47/2016 (2017): 173-243.

FANCEV, Franjo, Iz „Induljencija“ fra Šimuna Klemenovića (1511.), *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskog arkiva* XIII (1911) 4: 189-191.

FIORENTIN, Anna Maria, *Krk – splendidissima civitas Curictarum*, III. dopunjeno, prvo hrvatsko izdanje; prijevod s talijanskoga Franjo MATEJ-

ČIĆ, Rijeka: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 44. Posebno izdanje, sv. 38.) i Izdavačka kuća Adamić – Rijeka, 2001.

FISKOVIĆ, Igor, *Secundum morem patriae. Identitet crkava propovjedničkih redova u jadranskoj Hrvatskoj*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske (Studije DPUH 2.), 2016.

FUČIĆ, Branko, Glavotok, *Enciklopedija likovnih umjetnosti*, sv. 2 (D-Ini), glavni redaktor Andre MOHOROVIČIĆ, Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ, 1962., s. v. (str. 390)

FUČIĆ, Branko, *Glagoljski natpisi*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (Djela JAZU, knj. 57), 1982.

GALOVIĆ, Tomislav, *O Dubašnici i njezinim ljudima. Prinosi za povijest dubašljanskoga kraja na otoku Krku*, Rijeka: Općina Malinska-Dubašnica, Malinska – Izdavačka kuća Adamić, Rijeka – Povijesno društvo otoka Krka, Krk (*Krčki zbornik*, sv. 48., Posebno izdanje Povijesnog društva otoka Krka, sv. 42.), 2004.

GALOVIĆ, Tomislav, Bartolijev zbornik (*Collectanea Bartoliana*) – dragocjeno vrelo za povijest grada i otoka Krka, *Krčki kalendar 2010.* (2009): 83-89.

GALOVIĆ, Tomislav, Parčićev zemljovid otoka Krka iz 1865. godine, *Krčki kalendar 2011.* (2010): 111-114.

GALOVIĆ, Tomislav, Fra Stjepan M. Ivančić kao povjesničar, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 47 (2015) 1 /= Tematski blok / Themed issue: *Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context*/: 207-253.

GALOVIĆ, Tomislav – MIŠKOVIĆ, Mirko, Runjin Klimantović. Petar Runje, *Fra Šimun Klimantović u svom vremenu*. Ogranak Matice hrvatske

u Ogulinu (Modruš – knjižnica Ogranka Matice hrvatske Ogulin, knj. 8), Ogulin, 2015., 147 str., *Zadarska smotra – časopis za kulturu, znanost i umjetnost* LXV (2016) 3-4: 269-275.

GREGOV, Nikola, *Školovanje u provinciji franjevaca trećoredaca glagoljaša*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca (Novo i staro / Novaja i vethaja, knj. 1), 1990.

HOŠKO, Franjo Emanuel, Ujedinjenje hrvatskih i talijanskih franjevačkih samostanskih trećoredaca u red istoga imena europske rasežnosti, *Riječki teološki časopis* XIII (2005) 1/25/: 147-163.

HOŠKO, Franjo Emanuel, *Zapadnohrvatske povijesne teme*, Rijeka: Povijesno društvo Rijeka (Knjižni niz „Nova istraživanja prošlosti Rijeke i riječkog područja“, knj. 8), 2009.

Iskoni bê slovo. Zbornik radova o glagoljici i glagoljašima zadarskog kraja i crkvi Svetog Ivana Krstitelja, ur. Antun BADURINA, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca (Novaja i vethaja, knj. 7) i Kršćanska sadašnjost, 2001.

IVANČIĆ, Stjepan M., *Povjestne crte o samostanskom III Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagolice u istoj redodržavi* sa prilozima. Sakupio i priobćio o. Stjepan nauč. Ivančić, svećenik istoga Reda. S dopustom crkovne i redovne vlasti. Zadar: Odlikovana Tiskarna E. Vitaliani, 1910.

KARLOVIĆ, Tomislav, O pravnoj zaštiti fiducije u rimskom civilnom pravu, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 45 (2008) 4: 885-899.

KARLOVIĆ, Tomislav, Neka razmatranja o *actio fiduciae* (Cic. *De off*. 3,17,70), *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 67 (2017) 3-4: 465-496.

KLAIĆ, Nada, Knezovi Frankapani kao krčka vlastela, *Krčki zbornik* 1 (1970): 125-180.

KLAIĆ, Vjekoslav, *Krčki knezovi Frankapani. Knjiga prva. Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od god. 1118. do god. 1480.)*, Zagreb: Matica hrvatska, 1901. (reprint – Rijeka: Izdavački centar Rijeka /*Biblioteka Fluminensia*, vol. 3/, Povijesno društvo otoka Krka /*Krčki zbornik*, vol. 25. Posebno izdanje, vol. 19/, 1991.)

KOVAČIĆ, Vinko, Dokumenti iz 15. stoljeća na talijanskom jeziku u prvom svesku *Bartolijeva zbornika*, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 47 (2015) 1 /= Tematski blok / Themed issue: *Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context*/: 449-461.

Krčki zbornik, sv. 16. Posebno izdanje, sv. 9.: *Otok Krk – zapadni dio*, ur. sveska Josip ŽGALJIĆ, Krk: Povijesno društvo otoka Krka, 1986.

PAZZELLI, Raffaele, *Il Terz'ordine regolare di s. Francesco attraverso i secoli*, Roma: Curia Generalizia dell'Ordine (Rielaborazione critica e sviluppo dell'opera storica del p. Raniero Luconi T.O.R.), 1958.

PETROVIĆ, Ivanka, Klimantović, Šimun (Klemenović, Klimentović), glagoljaški pisac (Lukoran, o. 1460 – Glavotok na Krku?, nakon 1540), *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 7 (Kam – Ko), gl. ur. Trpimir MACAN, Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža", 2009., s. v. (381-382).

POLONIJO, Mate (prir.), *Sveta Fuska na Krku. O 650. obljetnici prvoga spomena crkve (1338–1988)*, Zagreb – Linardići: Kršćanska sadašnjost i Župni ured Linardići, 1987.

RUNJE, Petar. 1990. *Prema izvorima*. Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca (Novo i staro, knj. 2).

RUNJE, Petar, *Pokornički pokret i franjevci trećoredci glagoljaši (XIII. – XVI. st.)*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca (Novaja i vethaja, knj. 8), Kršćanska sadašnjost, 2001.

RUNJE, Petar, Fra Šimun Klimantović i Konstitucije 1492., u: *Iskoni bê slovo. Zbornik radova o glagoljici i glagoljašima zadarskog kraja i crkvi Svetog Ivana Krstitelja*, ur. Antun BADURINA, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca (Novaja i vethaja, knj. 7) i Kršćanska sadašnjost, 2001., 183-193.

RUNJE, Petar, Povijest Glavotoka [I], *Vjesnik franjevaca trećoredaca glagoljaša* XL (2003) 1: 38-51.

RUNJE, Petar, Povijest Glavotoka [II], *Vjesnik franjevaca trećoredaca glagoljaša* XL (2003) 2-3: 116-128.

RUNJE, Petar, *Glavotok. Svetište Majke Božje*, Glavotok: Samostan sv. Marije, 2005.

RUNJE, Petar, Klimantović, Šimun (Klemenović, Klimentović), glagoljaški pisac i ljetopisac (Lukoran, oko 1460 – Glavotok na Krku?, nakon 1540), u: *Hrvatski franjevački biografski leksikon*, ur. Franjo Emanuel HOŠKO, Pejo ĆOŠKOVIĆ, Vicko KAPITANOVIĆ, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Vijeće franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine, 2010., s. v. (296-297).

RUNJE, Petar, Crtice iz kasnosrednjovjekovne povijesti Fučićeva rodnog kraja – Dubašnice, u: *„Az grišni diak Branko pridivkom Fučić“* – Radovi međunarodnoga znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920. – 1999.) / *„I, the Errant Pupil Branko, Surnamed Fučić“* – Conference Papers from the International Scholarly Seminar on the Life and Work of Academician Branko Fučić (1920-1999). Priredio / Edited by Tomislav GALOVIĆ, Malinska – Rijeka – Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Institut za povijest umjetnosti, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Staroslavenski institut, Sveučilišna knjižnica Rijeka, Općina Malinska-Dubašnica, 2011., 259-264.

RUNJE, Petar, *Prema izvorima II. Rasprave i članci o hrvatskim franjevcima trećoredcima glagoljašima*, ur. i prir. Tomislav GALOVIĆ, Krk – Zagreb: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 68. *Posebno izdanje*, sv.

61.) i Provincijalat franjevaca trećoredaca glagoljaša (Biblioteka Novaja i vethaja, knj. 9), 2012.

RUNJE, Petar, O fra Mateju Mastiliću (Bošnjaku) i nepoznatoj inkunabuli iz 1492. godine, u: *Rapski zbornik II.*, gl. ur. Josip ANDRIĆ i Robert LONČARIĆ, Rab: Ogranak Matice hrvatske u Rabu, Sveučilište u Zadru, Grad Rab, Općina Lopar, 2012., 309-312.

RUNJE, Petar, *Fra Šimun Klimantović u svom vremenu*, Ogulin: Ogranak Matice hrvatske u Ogulinu (Modruš – knjižnica Ogranka Matice hrvatske Ogulin, knj. 8), 2015.

RUNJE, Petar, Fra Stjepan Belić – priređivač Baromićeva glagoljskoga brevijara 1493. u Veneciji?, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 47/1 /= Tematski blok / Themed *issue: Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context*/ (2015): 183-196. Priredio za tisak: Ivan Botica.

SKOK, Petar, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima. Toponomastička ispitivanja*, Zagreb: Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1950.

SKOK, Petar, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima. Toponomastička ispitivanja: kazala i karte*, Zagreb: Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1950.

SRDOČ-KONESTRA, Ines – LAJŠIĆ [POTOČNJAK], Saša, Fra Šimun Klimantović (...) *Ni pisac ni pod piscem pisac*, *Fluminensia. Časopis za filološka istraživanja* 20 (2008) 1: 75-95.

STROHAL, Rudolf, Glagolska kronika fra Šimuna Klimantovića, *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskog arkiva* XIII (1911) 4: 211-219.

STROHAL, Rudolf, Glagolski zapisnici, koji se tiču franjevačkoga samostana sv. Marije na Glavotoku na otoku Krku, *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskoga arkiva* XIV (1912): 117-120.

STROHAL, Rudolf, Hrvatski jezik u gradu Krku na otoku Krku, *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskoga arkiva* XVII (1915) 1-2: 348-350.

ŠTEFANIĆ, Vjekoslav, *Glagolski rukopisi otoka Krka*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (Djela JAZU, knj. 51), 1960.

ŠTEFANIĆ, Vjekoslav, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*. Dio. I. Uvod, Biblija, apokrifi i legende, liturgijski tekstovi, egzorcizmi i zapisi, molitvenici, teologija, crkveni govori (homiletika), pjesme. Zagreb: Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1969.

ŠTEFANIĆ, Vjekoslav, *Glagolski rukopisi Jugoslavenske akademije*. Dio II. Zbornici različitog sadržaja, regule i statuti, registri, varia, indeksi, album slika, Zagreb: Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1970.

TEMPERINI, Lino, La regola del Terzo Ordine Regolare di san Francesco dalle origini ai nostri giorni, *Analecta TOR* XIII (1974) 123: 73-95.

TOMIĆ, Radoslav, Anđeli u Vodicama, Sutivanu i Glavotoku, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 41 (2008): 363-374.

****Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context*. 2015. Tematski blok / Themed issue: Radovi međunarodnoga znanstvenog skupa održanoga 27. i 28. IX. 2013. na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu u organizaciji Provincije franjevaca trećoredaca glagoljaša u Zagrebu, Hrvatskoga katoličkog sveučilišta u Zagrebu, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek za povijest, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu – Odsjek

za povijest, Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu i Staroslavenskoga instituta u Zagrebu / Proceedings of the International Scientific Conference held on 27th and 28th September 2013 at the Catholic University of Croatia in Zagreb and organized by the Province of the Glagolitic Friars of the Third Order Regular, Catholic University of Croatia in Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb - Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Split - Department of History, Institute of Art History, and Old Church Slavonic Institute. Gosti urednici / Guest editors: Ivan BOTICA, Tomislav GALOVIĆ, Kristijan KUHAR, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 47 (2015)1: 1-556.

***Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context*. 2016. Tematski blok [II] / Themed issue [II]: Radovi međunarodnoga znanstvenog skupa održanoga 27. i 28. IX. 2013. na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu u organizaciji Provincije franjevaca trećoredaca glagoljaša u Zagrebu, Hrvatskoga katoličkog sveučilišta u Zagrebu, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek za povijest, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu – Odsjek za povijest, Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu i Staroslavenskoga instituta u Zagrebu / Proceedings of the International Scientific Conference held on 27th and 28th September 2013 at the Catholic University of Croatia in Zagreb and organized by the Province of the Glagolitic Friars of the Third Order Regular, Catholic University of Croatia in Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb - Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Split - Department of History, Institute of Art History, and Old Church Slavonic Institute. Gosti urednici / Guest editors: Ivan BOTICA, Tomislav GALOVIĆ, Kristijan KUHAR, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 48 (2016): 11-187.

ŽIC-ROKOV, Ivan, Crkve posvećene Majci Božjoj od VI – XI. stoljeća na području Krčke biskupije, *Bogoslovska smotra* XLI (1971) 4: 447-462.

ŽIVKOVIĆ, Joso, Naše samostanske knjižnice (Razmišljanja i prijedlog elaborata za uređenje), *Vjesnik franjevaca trećoredaca* 37 (2000) 1-2: 51-60; 37 (2000) 3: 92-98.

Tomislav GALOVIĆ

The Monastery of St. Mary at Glavotok: the beginnings and first decades of the Glavotok monastery

Summary

Glavotok is the oldest site of Third Order Franciscan Glagolites on the island of Krk and a pilgrimage site for the faithful of Krk and all people of good will. The Glavotok monastery of Third Order Franciscan Glagolites is at an isolated location on the western side of Krk, where people have always found refuge for a penitent and solitary life. The small Church of St. Chrysogonus in Čavlena Cove, evoking the Old Croatian era, had a nearby shelter for pious and penitent women or hermits, to which there is testimony as far back as the 13th century. The Chapel/Church of St. Mary (*S. Maria de Capo*) with the surrounding land owned by the Krk counts, was mentioned here in 1277. Although one may easily discard the notion that St. Francis of Assisi came to Glavotok, the fact is that an eremitic community was documented at Glavotok already in the 13th century, and a Franciscan community came into possession of a vineyard at Glavotok through a deed of gift from the Krk counts in 1350. Henceforth they slowly began to be identified with that location. With time, certain other lands in the area became Franciscan property, and as of the latter half of the 15th century the Glavotok monastery was administered by the penitent branch, or Third Order, of the Franciscans. The benefactor of the Third Order Franciscan Glagolites was the last Krk count, Ivan VII Frankapan, who granted them the Glavotok estate. According to some scholars, this happened already in 1445, while others set the date at 1468. These tertiaries soon built a monastery and expanded the church. However, about thirty years later the same count ex-

pelled them, and accommodated the Paulines in their place. However, this did not last long and the tertiaries returned to Glavotok and transformed it into a pilgrimage site on this section of the island.

Keywords: Frankapans, Third Order Franciscans, Monastery and Church of St. Mary at Glavotok, establishment, diplomatics analysis.